

Ontstekingen aan poten van scholeksters

In augustus 1966 is het me gelukt, een levende scholekster te fotograferen met een ontsteking aan een van de poten (zie bijgaande foto's).

Reeds meerdere malen had ik iets dergelijks gezien en had mij afgevraagd wat voor soort ontsteking dit wel kon zijn, en hoe iets dergelijks ontstaat.

Op 29 augustus 1962 zag ik voor de eerste keer een scholekster met een 'wrat' aan zijn poot in het natuurreservaat 'De Putten' bij Camperduin. Op 20 september van dat jaar zag ik bij Monnikendam een kemp-haan met een enorme 'wrat' juist op het hielgewricht. Op 26 maart 1966 vond ik met enkele vrienden een dode volwassen scholekster bij het Balgzandkanaal, ook met zo'n 'wrat' (fig. 1).

In augustus 1966 zag en fotografeerde ik een ruim een jaar oude scholekster met 'wrat' (fig. 2 en 3) en op 18 februari 1967 vond ik in de Normerpolder op Wieringen een dood volwassen mannetje, weer met zo'n 'wrat'. Poot met wrat werd opgestuurd naar het Veterinair Pathologisch Instituut der Rijksuniversiteit Utrecht. Dr. P. Zwart deed mij het volgende over de enorme 'wrat' mede:

'Het bleek dat de bult een produkt van chronische ontsteking was. Inwendig bestond zij uit fibrine die in lamellen gerangschikt lag (als de rokken van een ui). Uitgangspunt voor deze ontsteking is het hakgewricht geweest. Om het gewricht waren tussen de pezen ontstekingsprocessen te vinden. Ook daar werd de ontsteking gekarakteriseerd door het ontstaan van fibrineproppen. Zelfs in de gewrichtsholte was fibrine afgezet. Door de voortgeschreden rotting was het niet mogelijk de primaire oorzaak te achterhalen'.

Uiteraard rijst de vraag hoe een dergelijke ontsteking ontstaat. Ik dacht dat we dat moesten zoeken in het jeugd stadium. Scholeksters broeden vaak op gebieden waar veel schapen grazen. Op dergelijke terrei-

nen ligt vaak schapenwol op de grond, gestrengeld om planten of om prikkeldraad. Het gebeurt nog al eens dat jonge, nog niet vliegvlugge scholeksters met hun poten verward raken in zo'n kluwe schapenwol. Scholekster-pulli te Limmen en bij Camperduin, heb ik eens met veel moeite van het lastige schapenwol moeten ontdoen.

Ik stel me zo voor dat sommige vogels zich met een poot weer kunnen bevrijden van de wol-vezels. Dikwijls zal dat snijwonden veroorzaken aan een, of misschien zelfs twee van de poten. De wol-vezels kunnen op een dergelijke manier in de nu ontstane

Chronische ontsteking aan de poot van volwassen scholekster. Ewijcksluis, maart 1966.

Scholekster met chronische ontsteking aan poot. Camperduin, augustus 1966.

wond groeien en een ontsteking moet niet uitgesloten worden geacht.

Ik vroeg de heer Dr. P. Zwart of zo'n ontsteking door blijft groeien en of de grootte afhankelijk is van de duur van de ontsteking. Dr. P. Zwart antwoordde mij als volgt:

'In principe tracht elk levend organisme de oorzaak van een ontsteking te elimineren met behulp o.m. van ontstekingscellen, fagocyten. In de meeste gevallen lukt dat. Soms echter lukt het niet en kan de ontstekingsprikkel blijven bestaan. Die prikkel kan dan uitgaan van het oorspronkelijke agens, maar het is ook mogelijk dat vervallen ontstekingscellen een ontstekingsprikkel gaan opleveren. In de laatste beide gevallen schrijdt de ontsteking voort, wat echter een zeer langdurig proces kan zijn en niet tot de dood hoeft te leiden.'

Als een dergelijke chronische ontsteking in het jeugd stadium ontstaat dan wil dat zeggen, gezien mijn waarnemingen, dat reeds in één jaar de ontsteking (fig. 2 en 3) groot is (en zwaar!) terwijl deze bult op oudere leeftijd nauwelijks in grootte verschild (fig. 1).

Het exemplaar van fig. 2 en 3 heb ik gedurende een half uur van dichtbij kunnen observeren. Tijdens het baden scheen deze scholekster geen hinder te hebben van zijn 'last', doch met lopen des te meer. (Het voortbewegen bleef vooral tot vliegen beperkt). Lopen ging meestal gepaard met fladderen, al was het maar voor enkele centimeters; deze bewegingen hadden veel weg van een soort hink-stap-sprong.

Het gewicht en de afmetingen van zo'n bult bemoeilijken dus het voortbewegen en

doen de vogel makkelijker uit het evenwicht raken. Beide (voortbewegen en in evenwicht blijven) zijn van belang tijdens het foerageren. Snel voortbewegen (bij gezonde vogels: lopen) kan van belang zijn voor het tijdig bereiken van sommige prooidieren (zwemmende zeeduizendpoten e.d.). Om de snavel krachtig en diep in de grond te boren is stabiel evenwicht noodzakelijk. Chronische ontstekingen, als door mij bij scholeksters waargenomen, vormen een beletsel voor zowel het voortbewegen als voor het bewaren van het evenwicht, zodat vogels met dergelijke lastige bulten, stellig het eerst zullen sterven, in voor scholeksters moeilijke tijden. (Door mij dood gevonden exemplaren waren steeds bijzonder mager). Hieraan moet ik wel toevoegen, dat de kempiaan die ik met zo'n bult waarnam, goed kon lopen!

Voor meerdere van dergelijke waarnemingen als boven beschreven, speciaal van scholeksters, houd ik mij ten zeerste aanbevolen.

De heer Dr. P. Zwart dank ik voor zijn bereidwilligheid mij enkele inlichtingen te verschaffen en voor het kritisch doorlezen van het manuscript.

Dezelfde scholekster. Camperduin, aug. 1966. Foto's: P. Boer Jr.

